

Lino ANKABAKAR

IPUIÑA

Mari Anton....
Bataren gacha besteren on.
(Esaera zarra)

—¿Zer esaten deustazu Kubagaitik Lino?
—Tratu charrik ez dala danentzat Faustiño;
¿Ez dozuz zeuk ikusi gaur ferian bere,
Batzuk triste ta beste batzuk alegere?

—Zer esan nai deustazun zipladokaz niri,
Gura legez igarri ezin deutsut zuri.

—Zipladok esan gura dabena Faustiño,
Baldin ezin badozu aditu garbiro;
Istoria luze bat deutsut azalduko,
Eta garbi beragaz dozu adituko.

Enaz ni emengoa ta bai kanpotarra,
Ziburutik etorri nintzan Española;
Eta orain berrogei bat urte dirala
Frantzesak joan giñan gerran Rusiara;
Eta an gertatzen zan gauza bat polita,
Esatera noatzu soseguz jarrita.

Faustiño, ez dakit nik iñongo gerretan,
Guyean gertau zanik gertatu ete dan;
Jakizu zela Jefe gure aldekoak,
Muniziñotan ziran dollor ta zintzoak;
Erraziñotan barriz amarna jan arren,
Arpegi charrik iñoz ez ebela jarten;
Baña beti fusillak egiela baru,
Nai eben, tripetatik etzei tezan galdu;
Jarraitu egiela ez jan, eta ez lan,
Ez da milagro gerrak irautea alan:
¿Nok sinistu kaboak kartucho bi bada,

Egunero emoten utsik euskuzala?
 ¿Nok uste leike baten eskaturik amar,
 Purrustadaka asi jatala su ta gar?
 ¿Nok asmau nik barrero eginda tematu,
 Berba charrokaz alkar gendula lotsatu?
 ¿Eta au ikustean gure kapitanak.
 Jeneral egiñ nayaz gerran ebillanak;
 Ni joteko goratu ebala sablea,
 Eta artu nebala galanta tundea?

Alperrik esan neutsan, «entzun begit Jauna,
 »Dan edo ez justoa eskatzen dodana;
 »Nik gura dot gerreau laster amaitzea.
 »Eta milla bat bala goisetan artzea;
 »Rota daidan bakochaz lurrera bat beti,
 »Eta sarri askotan baita bere zazpi;
 »Egundano zergaitik echatan choririk.
 »Biziagaz geratu jaurti ezkeru nik;
 »Orra bada ze laster, emengo gerrea,
 »Akabauko neukean balitza neurea;
 »Baña alun bagabiltz Jaungoikoak daki,
 »Noz echeruntz urtengo dogun Rusiati;
 »Augaitik amar bala eskatu arren nik,
 »¿Ausaz kapitan jauna egin dot okerrik?»

Oneik dira Faustiño, nire ango berbak,
 Umilldade guztiaz esan nituenak;
 Orain zeuk ikusizu errazoia bazan,
 Kapitanari garbi nik neutsana esan:
 Baña, arek estimau egiñ bearrean,
 Erantzuera artu neban bizkarrean:
 Emon eustazalako amabi sablaso,
 Agindurik gañera beste lau balaso;
 Urrengoan isillik kaboak esana.
 Egiten ezpaneban bereala dana:
 ¡Ondo esanik dago! «Soldau errasuak
 Direala amaren seme sobraduak».

.
 Baña, aurrera bere asko iruntsi nik
 Neban, sentigarriak gerrari ikusirik;

Zergaitik letradunak gabetik goiñera,
 Perrechikoak azten direan antzera:
 Gaur zireanak kabo, eta besterik ez,
 Agertzen ziralako biarko alferrez;
 Ni barriz euskaldun ta eskola bagea,
 Bakarrik nekiana neure euskarea;
 Errasu joan nintzan, charrago etorri,
 Bestela begiratu ankara Liñori;
 Auñe da irabazi neban medallea.
 Eskumako oñagaz utsik geratzea:
 Granada zital batek zergaitik ezkerra,
 Jota eroan eustan beragaz batera;
 Ordutik deitzen deuste Liño *Ankabakar*,
 Arrezkero pauso au bota oi dot kaskar;
 Egurrezko ankeaz nakutsun moduan,
 Nekez nabil kalean, ez ondo basuan;
 Baña, kopla bat dago jarria euskaraz;
 Gomutetan nazana orainche beragaz;
 ¿Ez da esaera bat anchiña aterea,
 Pobrearen oñean beti arantzea?
 Sekula beintzat niri echat falta narra,
 Daukadalako beti sufridu bearra;
 Lenengo pobre jayo, gero pobre azi,
 Granada batek gero anka bakar ichi,
 Lau urteren buruan etorri echera,
 Ama sentimentuaz illten ikustera:
 Aiñ pena andia ze, nigaz eban artu,
 Zortzi egun baño len eben lurperatu:
 ¡Orduan bai orduan nintzala geratu,
 Aide bat eneukala nogana urreratu!
 Zurtz, soill, deslai nondik al, biziko banintzan,
 Eskean asi bear Liñok neban izan.
 ¿Zelan esan ez bada barriro bere nik,
 Danentzako ez dala iñoz tratu charrik?
 Liñok ankau galduta urten arren gaizki,
 ¿Gradudunak ez eben asko irabazi?
 Bat gure kapitana Jeneral egifnik,
 Parisen es da bizi gaur diruz josirik?

Konandante egiñik barriz milla kabo
 Gichienez dirala dudarik al dago?
 Orra bada esanik nire istoria,
 Arilldu ta torapill baga ipiña;
 Orain zeuk begiratu begozan egoki,
 Aurrenengo bertsoak erantzunak zuri:
 Baña, puntadak zelan sartzen echatzuzan,
 Zabal jarri deutsudaz aditu daizuzan:
 Orain ¿zer diñostazu, orain zer Faustiño,
 Russian errazoiak etzan penau Lino?
 Errazoaia ez eukan kejak agertzean,
 Gerreak irautea nai ez izatean?

.

—Errazoaia zeunkala Liño, dot ikusten,
 Errazoiak zenduzan balak eskatuten:
 Baña, besteak bere errazoaia euken.
 Drogea gura beben amaitu etzeiten;
 Baña, españatarrak ¿egin jatzu aztu.
 Melillan zelan eben bertatik amaitu?
 ¿Izan arren charrenak munduan moruak,
 Ipiñi eutsezala apalik buruak?
 Entzun dot nik sarritan, anchiña gerrea,
 Frantzesentzat oi zala gorako bidea;
 Baila gure Jefeak ¿noz zuenak legez,
 Amak nai dabez euki luzaro negarrez?
 ¿Batek bere gura dau gerrak irautea.
 Eta anayak alkar illten ibilltea?
 Ez; eta aušegaitik burua postura,
 Eingo neuke baketu laster bayetz Kuba;
 Eta badatozala mutillak echera.
 Gabonak aitamakin pozik egitera;
 Gerreagaz gradurik ein ez arren geitu.
 Diralako bakeaz Jefeak kontentu.
 Eurak gaitik ez daigun kantau «*Mari Anton,*
Bataren gacha oi du bestearentzat on.»

FELIPE ARRESE TA BEITIA.

Ochandion, 1895-ko Agorrillean.